

DEMOKRATI

HVAD RAGER DET MIG?

UNDERVISNINGSMATERIALE

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kort om projektet.....	3
Formål	3
Form	3
Praktiske rammer	4
Teknologiske rammer.....	4
Modul 1	5
Session 1: "Fra polis til politik"	5
Indhold	5
Formål.....	5
Idé til opgave:	5
Demokratiets historie.....	6
Demokrati i Rom.....	7
Demokrati som ideal og virkelighed	7
Idé til opgave:	8
Demokratiske rettigheder	9
Lighedsbegrebet.....	10
Idé til opgave:	11
Demokrati i Danmark.....	11
Idé til opgave:	12
Idé til opgave:	13
Idé til opgave:	15
Idé til opgave:	15
Idé til opgave:	16
Kilder:	16
Refleksion og opsamling	16
Session 2: "Ord, der skaber"	18
Indhold	18
Formål.....	18
Beskrivelse.....	18
Transaktionsanalyse	19
Idé til opgave:	19
Appelformerne.....	20
Idé til opgave:	22

DEMOKRATI

HVAD RAGER DET MIG?

Det retoriske pentagram.....	23
De fem klassiske forarbejdningsfaser	25
Idé til opgave:	27
Idé til opgave:	27
Idé til opgave:	28
Kilder til retorik:.....	28
Refleksion og opsamling	28
Session 3: "Han sagde, at jeg skulle gøre det"	29
Indhold	29
Formål	29
Beskrivelse.....	29
Adfærdspsykologi.....	29
Idé til opgave:	30
Kilder	30
Refleksion og opsamling:	30
Modul 2	31
Session 1: "Sig det!"	31
Indhold	31
Formål	31
Beskrivelse.....	31
Refleksion og opsamling	31
Session 2: "Ordet er dit!"	32
Indhold	32
Formål	32
Beskrivelse.....	32
Refleksion og opsamling	32
Session 3: "Speak up!"	33
Indhold	33
Formål	33
Beskrivelse:.....	33
Refleksion og opsamling.....	33
Modul 3	34
"Ordets magt!"	34
Indhold:	34
Formål:.....	34
PROGRAM	34

KORT OM PROJEKTET

FORMÅL

Mange unge interesserer sig ikke for demokrati. Det er for kompliceret, og de føler ikke, at de kan gøre en forskel. Kort sagt: Demokrati – hvad rager det mig? Det er vores mission at vende denne udvikling, så unge i stedet siger: Demokrati rager faktisk mig! Vi vil arbejde med en proces, hvor demokratiet bliver forståeligt og involverende, og hvor der arbejdes med viden og holdninger, der fører til en adfærdssændring. Projektet vil bestå af et involverende og aktiverende læringsforløb, der understøttes af digital læring igennem en app-platform. Derudover vil der være engagerende events, samt aktiviteter de unge selv igangsætter.

Dette projekt er et samarbejde mellem By Mathew og Hjørring Bibliotekerne, og det er støttet af Kulturstyrelsen. Formålet er at oplyse de unge om at politik, og demokrati er en del af deres hverdag.

Målet er at præsentere politik, således det bliver relevant for de unge.

Undervisningsmaterialet er udarbejdet således, at eleverne får en gennemgang af demokratiets historie. Efterfølgende vil eleverne blive præsenteret for hvordan demokrati har en rolle i det moderne samfund og deres liv. I skal gennemføre disse to moduler i forbindelse med et undervisningsforløb som I selv afholder. Undervisningsforløbet vil blive afsluttet ved arrangementet "ordets magt" i uge 48, hvor der vil være workshops og inspirerende foredrag.

FORM

Undervisningsforløbet vil blive delt op i tre moduler. Alle moduler er tematiseret omkring samme emne. Da det er biblioteket, der er afsender, har vi valgt at fokusere på temaerne: "Ordets magt" og "Medborgerskab". Det vil sige, at elevenere skal stifte bekendtskab med forskellige argumentationsmetoder, appelformer og retoriske virkemidler. Derudover skal de få en forståelse for demokratiets historie, væsen og værdi samt forstå meningen af medborgerskab og involvering.

MODUL 1

Første modul vil handle om at give eleverne den nødvendige viden til at arbejde med demokrati, så de vil derfor blive introduceret for demokratiets historie, værdier og essens. De skal lære at skelne idealet fra praksis og demokrati fra politik samt få en forståelse af, hvordan demokratiet fungerer, og hvilke principper der er essentielle for demokratiets eksistens.

MODUL 2

Andet modul omhandler involvering, derfor vil eleverne blive stillet opgaver om formidling af demokratiet. De får en tilfældig tale til inspiration. Herefter skal eleverne skrive deres egen tale, et digt, et stykke teater eller noget helt fjerde, der formidler demokrati i Hjørring. De skal selv finde en løsning ved at bruge den viden, de fik i første modul.

MODUL 3

Tredje modul er teori i praksis. Her vil eleverne opleve ord blive levende på en helt ny måde. Derudover finder vi en vinder af opgaven i andet modul.

Underviseren kan selv udvælge de tekster, der findes relevante, og supplere med ekstra kildemateriale.

PRAKTISKE RAMMER

Tidsperioden for undervisningsforløbet strækker sig fra uge 39 til uge 46, 2015. Bemærk, at alle elever kan deltage i modul 1 og modul 2, men at der desværre er pladsbegrænsning i modul 3. Udvalgte hold deltager i modul 3 d. 19. november 2015.

Første og andet modul vil foregå ude på ungdomsuddannelserne. Hvert modul er delt ind i tre forskellige mindre sessioner af 2x45minutters varighed, derfor kan læreren vælge at lave to temadage eller dele dem op og erstatte den almindelige undervisning i x antal uger. Vi anbefaler, at man laver det som temadage for at give mulighed for fordybelse. Læreren tilrettelægger selv undervisningen ud fra undervisningsmaterialet. Inddrag gerne andet materiale eller vælg noget fra eller til, så det tilpasses dine elever og deres faglige niveau. Vi ser gerne, at der sigtes imod at nå formålsbeskrivelserne i alle sessioner.

I tredje modul bliver alle eleverne inviteret ind hos biblioteket til workshops og show. Her kommer en poetry slammer, en komiker og en freestylerapper og kæmper for demokratiet – med deres ord. Samtidig vil eleverne få mulighed for at fremvise deres bidrag og lære nye værktøjer.

TEKNOLOGISKE RAMMER

Vi har udviklet en *"Demokrati – hvad rager det mig?"*-app, der kan findes i App Store. Desværre er appen kun udviklet til iOS-systemer. Igennem appen vil eleverne få informationer om forløbet. Derudover skal de bruge appen til at uploade deres videoer, ligesom de kan se andres videoer. De kan også se andres billeder fra Instagram med #demokratiogdig samt teste, hvilken demokratitype de er.

DEMOKRATI

HVAD RAGER DET MIG?

MODUL 1

SESSION 1: "FRA POLIS TIL POLITIK"

INDHOLD

De studerende vil i denne session få en kort introduktion til demokratiets historie, værdi og essens. Igennem forløbet skal eleverne forstå, hvordan vi er gået fra polis (bystat) til politik (styrelse af staten gennem politiske processer). Eleverne bliver præsenteret for demokratiets spæde start i Athen og Rom samt for hvilke krav, der er til idealet demokrati. Du må gerne vælge til og fra i materialet.

Brug én eller flere af de øvelser, vi har fundet på, og/eller inddrag egne øvelser.

FORMÅL

At skabe en grundforståelse og grundviden om demokrati for alle eleverne. Forstå demokratiets grundværdier, og hvorfor medborgerskab er et vigtigt begreb.

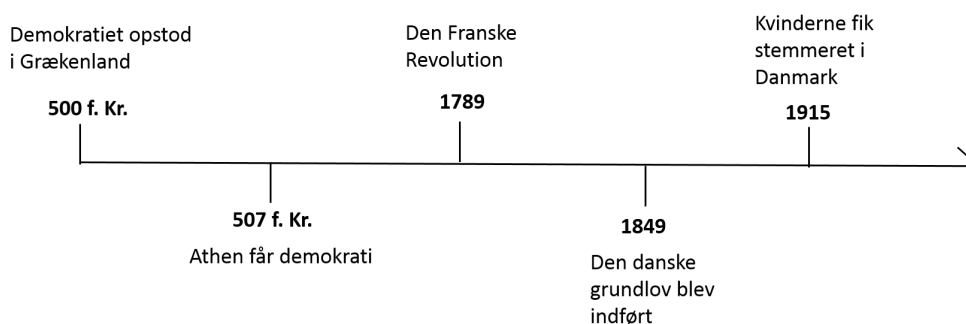
I bestemmer, hvor meget de forskellige dele skal fylde i jeres undervisning.

IDÉ TIL OPGAVE:

Diskutér i plenum, hvad demokrati er for eleverne.

Hvilke betingelser skal være gældende, for at noget er demokrati? Hvem må stemme? Hvem må ikke stemme? Fordele/ulemper ved demokrati.

Demokratiets udvikling

DEMOKRATIETS HISTORIE

(Kilde: Dahl, Robert A. (2000) ”Om demokrati” kapitel 1-7)

Det bliver ofte diskuteret, hvornår demokratiet faktisk startede. Folkestyret blomstrede op for ca. 2500 år siden i oldtidens Grækenland og Rom under navnene demokrati og republik. Disse styreformere gik dog begge til grunde igen. Demokrati blev ikke opfundet på én gang, som når man opfinder en maskine.

Når man opfinder begreber som demokrati, er de ikke skabt færdige, men bliver udviklet og formet i takt med samfundet.

I nogle samfund er demokrati kommet og gået igen afhængigt af, om de rette betingelser var til stede. Nogen mener endda, at der har været demokrati eller demokrati-lignende tilstande blandt stammesamfund, hvor medbestemmelse har været et vigtigt element for gruppen. Denne teori bliver understøttet af studier af stammesamfund, der ikke har et skriftsprog, hvor tusinde år med en form for primitivt demokrati viser sig som det mest ”naturlige” politiske system for disse små samfund. Elementer som gruppeidentitet, meget lidt indgriben samt en vis form for lighed er vigtige for demokratiet. Som samfundet har udviklet sig, og disse faktorer er forsvundet, kan demokratiet også forsvinde. Dette kunne f.eks. ske, da man gik fra at være et samfund der primært levede ved jagt, indsamling af naturens ressourcer, ved at dyrke landbruget og drive handel.

I disse nye samfund ser man forskellige former for hierarki, og overherredømme bliver det mere ”naturlige” system. 500 år f.Kr. så man igen betingelserne for demokrati opstå blandt mindre grupper, der udviklede regeringssystemer. Disse mindre grupper tog de primitive demokratier og genopfandt dem i en mere avanceret form. Dette skete i Europa, både langs Middelhavets kyst samt i Grækenland og Rom, de to mest kendte eksempler. Her fik et væsentligt antal borgere mulighed for medbestemmelse gennem et politisk system med et solidt grundlag.

På det tidspunkt var Grækenland sammensat af hundrede uafhængige byer med hver deres omliggende landområde, såkaldte suveræne bystater. Den mest berømte bystat var Athen. I år 507 f.Kr. indførte Athen et folkestyre, der varede næsten 200 år, indtil byen blev underlagt den stærkere nabo, Makedonien. Grækerne dannede ordet demokrati ud af de græske ord *demos* (folket) og *kratos* (at styre). *Demos* i Athen refererer oftest til hele Athens befolkning, men det blev også nogle gange brugt til at omtale det jævne eller fattige folk. Derfor brugte kritikere blandt aristokraterne ordet som et skældsord for at vise deres foragt for det jævne folk, der havde taget magten fra aristokratiet.

Det athenske demokrati bliver set som et af de vigtigste for politisk filosofi og bliver fremhævet som et eksempel på borgernes medbestemmelsesret eller nærdemokratiet. Det var et meget komplekst system. De overordnede linjer var følgende: I centrum var en forsamling, hvor alle borgere kunne deltage. Forsamlingen valgte nogle få centrale embedsmænd, f.eks. generaler. Den vigtigste metode til udpegning af borgere til de øvrige offentlige embeder foregik ved hjælp af lodtrækning, det vil sige, at alle valgbare borgere havde samme chance for at blive valgt. Man skønner, at alle havde en rimelig chance for at blive valgt én gang i løbet af deres liv til et af de vigtigste hverv i styret. Det er dog vigtigt at notere, at athenernes syn på folket ikke er den samme som den moderne definition af folket. Kvinder og slaver måtte ikke deltage i forsamlingen. Det var kun voksne frie mænd, der kunne indgå i det politiske system.

DEMOKRATI I ROM

(Kilde: Dahl, Robert A. (2000) ”Om demokrati” kapitel 1-7)

Samtidig med at folkestyret blev introduceret i Grækenland, opstod det også i Rom. Romerne kaldte dog ikke deres system for demokrati, men derimod republik efter de latinske ord *res* (ting eller sag) og *publicus* (det offentlige) altså en sag, der tilhører folket.

I starten var det kun patricierne eller aristokratiet, der kunne deltage i styrelsen af republikken, men dette udviklede sig efter megen kamp til, at det almindelige folk (plebs eller plebejerne) også kunne deltage. Som i Athen skulle man dog stadig være blandt de frie voksne mænd for at kunne deltage i demokratiet. Som den romerske republik blev større og større gennem annektering og erobringer, udbredtes den republikanske tankegang til hele Italien.

Republikken gav de besejrede folk romersk statsborgerskab, og med dette fik de også stemmeret og blev således romerske borgere med fuld adgang til rettigheder og privilegier. Roms republik havde dog det store problem, at de aldrig tilpassede deres republik til det voksende antal medborgere, de fik. Forsamlingerne blev ved med at blive afholdt i Rom til trods for, at dette var meget langt væk fra de yderste landområder, hvilket i praksis gjorde, at mange blev afholdt fra at deltage i folkeforsamlingerne og bruge deres stemmeret. Det romerske folkestyre bestod længere end det athenske, men forsvandt efter år 130 f.Kr. pga. uro i befolkningen, krig, militarisering, korrupsion og mindsket tiltro til republikken, der medførte forfald i borgerånden. Den smule, der var tilbage, forsvandt under Julius Cæsars diktatur, og efter mordet på ham i år 44 f.Kr. blev Rom omdannet til et kejserrige.

Selvom romerne og athenerne kaldte deres folkestyre noget forskelligt, betyder det ikke, at der var tale om to forskellige ting. Der er blot en naturlig forskel på latin og græsk i forhold til kultur, sprog og tradition. De to folkestyrer mangler dog flere essentielle ting i forhold til det moderne demokrati. Det var ofte sammensat af lokale folkestyrer, men de manglede et effektivt nationalt styre. Fra et moderne perspektiv manglede der grundlæggende elementer såsom et nationalt parlament sammensat af valgte repræsentanter og folkevalgte lokalstyrer. Disse elementer sikrer et system, der kombinerer demokrati på et lokalt plan med et folkevalgt parlament.

Sidenhen har vores demokrati udviklet sig og spredt sig til store dele af verden. Vi har alle en opfattelse af, hvad demokrati er, og hvad vi forventer af et demokrati. I dag kan der være langt fra vores opfattelse af, hvad et idealt demokrati består af, fremfor hvad virkeligheden afspejler. I det følgende afsnit vil der blive diskuteret, hvordan et idealt demokrati bør være ud fra Robert A. Dahls synspunkter.

DEMOKRATI SOM IDEAL OG VIRKELIGHED

(Kilde: Dahl, Robert A. (2000) ”Om demokrati” kapitel 1-7)

Når man diskuterer demokrati, kan man ofte gå galt af hinanden, da demokrati både kan dække over idealet, men også virkeligheden. I nedenstående tekst bliver demokrati som ideal diskuteret.

DEMOKRATI

HVAD RAGER DET MIG?

For at et system kan være demokratisk, må det imødekomme fem kriterier: medbestemmelse, lighed i valg, opnåelse af begrundet indsigt, kontrol med dagsorden og fri adgang til voksne:

- For at sikre medbestemmelse må alle have haft en mulighed for at fremsætte deres synspunkt om politikken over for de andre medlemmer.
- Lighed i valg sikres ved, at alle har samme mulighed for at stemme i beslutninger, og alle stemmer optælles som ligestillede.
- Begrundet indsigt betyder, at alle inden for rimelige tidsrammer må have samme mulighed for at blive informeret om den relevante alternative politik og dens sandsynlige konsekvenser.
- Kontrol med dagsordenen betyder, at alle skal have særlig mulighed for at beslutte, hvilke sager der skal sættes på dagsordenen. Den demokratiske proces bliver med dette kriterium aldrig en lukket proces, da alle medlemmer kan påvirke politikken, hvis de ønsker det.
- Ingen udelukkelse af voksne betyder, at alle (eller de fleste) med fast bopæl skal have fulde borgerrettigheder, der sikrer, at de fire øverste kriterier er gældende for dem.

Det er også vigtigt, at alle er politisk ligestillede i politiske beslutninger. Disse kriterier er med til at forhindre, at stemmer bliver ulige vægtet f.eks. pga. rigiditet, og så anerkender kriterierne, at alle ikke har samme viden, men at alle har samme forudsætninger for at sætte sig ind i anden viden. Kriterierne er med til at sørge for, at demokratiet fortsætter med at være for alle samt være lige for alle. Det er vigtigt at forstå, at jo flere der indgår i "alle", jo sværere kan det være at leve hundrede procent op til kriterierne. Ifølge Robert A. Dahl har ingen stat haft en regering, der fuldt ud levede op til kriterierne for en demokratisk proces. Kriterierne skal ses som idealer, der er nyttige at stræbe mod, men umulige at opnå. Ud fra kriterierne kan vi skabe normer, der er med til at sikre den optimale demokratiske proces.

Ifølge Dahl har demokrati mindst ti fordele over andre tænkelige alternativer, såsom diktatur eller enevælde:

Borgerne undgår tyranni. Autokratiske styre har igennem hele historien haft ledere, der har været plaget af storhedsvanvid, forfølgelsesvanvid, egennytte, ideologier, nationalisme, religiøse overbevisninger, forestillinger om medfødt værd, eller de har udnyttet statens usædvanlige kapacitet til tvang og vold for at tjene egne interesser.

IDÉ TIL OPGAVE:

Diskuter forskellige autokratiske/diktatoriske ledere – f.eks.

- Josef Stalin i Sovjetunionen, der fængslede mange millioner mennesker af politiske årsager pga. Stalins paranoide angst for sammensværgelser mod ham.
- Henrik d. 8. af England, der skiftede et lands religion for at blive skilt, hvilket bragte urolighed i landet.
- Adolf Hitler, der dræbte seks millioner jøder i koncentrationslejre samt politiske modstandere, polakker, sigøjnere, homoseksuelle m.fl.
- Pol Pot fra Cambodja, der var så bange for de uddannede klasser, at de næsten blev udryddet.

Når der er demokrati i det land, man bor i, medfører dette en række rettigheder. Disse rettigheder vil blive gennemgået i det følgende afsnit.

DEMOKRATISKE RETTIGHEDER

(Kilde: Dahl, Robert A. (2000) ”Om demokrati” kapitel 1-7)

Folkestyret er ikke uden fejl, og der er også eksempler på folkestyrer, der har opført sig uretfærdigt eller grusomt over for mennesker uden for deres egne grænser. Det er vigtigt at huske, at flertallets magt ikke giver flertallet ret. En uretfærdighed gjort af et demokrati er stadig en uretfærdighed. Dog lægger andre elementer i demokratiet op til et mere retfærdigt og respektfuldt styre end et ikkedemokratisk, ifølge Dahl.

I demokratiet er det flertallet, der bestemmer. Man kan diskutere, om det ikke er et problem, at mindretallet bliver underlagt flertallet, altså flertalstyranni. Det er dog umuligt for noget som helst styre at tilgodese alles interesser. Et system må derfor altid skabe visse ulemper for sine borgere – det demokratiske system er dog mindre tilbøjeligt til at krænke eller skade borgernes fundamentale rettigheder eller interesser end et ikke-demokratisk alternativ. Derfor imødekommer demokratiet bedst muligt borgernes interesser, da flere vil blive hørt.

Dahl mener, at der er flere fordele ved demokratiet:

- Borgerne har grundlæggende rettigheder.
- Borgerne har generel frihed.
- Borgerne har selvbestemmelse.
- Borgerne har moralsk selvstyre.
- Borgerne har mulighed for at udvikle sig menneskeligt.
- Borgernes væsentlige personlige interesser beskyttes.
- Der er politisk lighed mellem borgerne.
- Samt at moderne demokratier har en tendens til at skabe fred og velstand.

Rettigheder er nødvendige elementer i en demokratisk proces. Det er de afgørende elementer for den demokratiske styreproces. Ingen ikke-demokratiske systemer tillader pr. definition deres borgere politiske rettigheder som medbestemmelse, ytringsfrihed eller stemmeret. Hvis de gjorde dette, ville det være et demokrati. For at det kan være et demokrati, er det dog afgørende, at rettighederne ikke blot er teoretisk funderet, men også bliver udført i praksis, ellers vil demokratiet blive opfattet som en farce.

Demokratiet sikrer sine borgere et større mål af personlig frihed. Overbevisningen om, at demokratiet er ønskværdigt, hænger sammen med andre overbevisninger, f.eks. at ytringsfriheden også er ønskværdig i sig selv. Ytringsfriheden har ligesom andre rettigheder i den demokratiske proces sin egen værdi, da den fungerer som et redskab for moralsk selvbestemmelse, moralsk dømmekraft og et godt liv. Demokratiet er afhængigt af, at dens borgere skaber og fastholder en politisk kultur, der understøtter disse idealer og praksis.

Demokratiet skal beskytte dens borgeres fundamentale rettigheder, frihed samt muligheder. Alle (eller næsten alle) har et ønske om at overleve, få mad, have husly, et godt helbred, kærlighed, respekt, sikkerhed, familie, venner, arbejde, fritid m.m.

DEMOKRATI

HVAD RAGER DET MIG?

Demokratiet skaber de bedste muligheder for, at folk kan bruge deres valgfrihed til at skabe det liv, de ønsker. Selvom det er flertallet, der bestemmer, og man ikke kan være sikker på, at alle ens ønsker bliver hørt, kan man være sikker på, at de *ikke* vil blive hørt i et diktatorisk styre, hvor det er en enkelt, der bestemmer forholdene. Den demokratiske proces sikrer, at man, inden en lov bliver vedtaget, vil have mulighed for at gøre sit synspunkt gældende, hvorunder der sikkert vil komme diskussioner, overvejelser, forhandlinger og kompromisser, der i bedste tilfælde ender med en lov, alle synes er tilfredsstillende. I så fald der ikke opnås enighed, vil flertallet bestemme. Dette er dog en del af den ideelle demokratiske proces. I virkeligheden vil det ofte være repræsentanter, der vil sikre, at alles interesser bliver fremstillet.

Demokratiet giver mulighed for, at mennesket kan udvikle sine moralske egenskaber, da det stiller krav til det enkelte menneske i stedet for at begrænse det. Samtidig udvider det de rammer, mennesker kan handle under for at beskytte egne interesser, tage hensyn til andres interesser og påtage sig ansvar for vigtige beslutninger og frit engagere sig sammen med andre for at finde den bedste beslutning.

Moderne repræsentative demokratier udkæmper ikke indbyrdes krige – dette var en fordel, man ikke havde forudset. Demokratiet lærer borgerne om kompromisets kunst, og borgerne i demokratiske lande er mere tilbøjelige til at opfatte andre befolkninger i demokratiske lande som mindre truende og mere troværdige. Derudover har lande med demokratiske styre også en tendens til at være mere velstående end lande med ikke-demokratiske styre. Dette er der mange årsager til. For eksempel fremmer demokratiske lande uddannelse af befolkningen, hvilket er nyttigt i forbindelse med nytænkning og økonomisk vækst. Derudover håndhæves loven oftere, hvilket giver et højt niveau af sikkerhed. Man har i demokratiske lande haft en større tendens til at have mere åbne styre.

Demokrati kan ikke garantere, at borgere er lykkelige, velstående, sunde, kloge, fredelige eller retfærdige; dette må ligge uden for demokratiets grænser. Det har endnu ikke formået at leve fuldt op til dens idealer, dog sikrer de mange fordele os et samfund, der typisk er mere ønskværdigt end alternativet.

Selvom at det demokrati, vi kender i dag, giver lige rettigheder til alle borgere i landet, har det dog ikke altid været sådan. De danske kvinder fik eksempelvis først stemmeret på lige fod med mændene tilbage i 1915¹. Det vil sige, at kvinderne i Danmark kun har haft ligeværdig stemmeret i 100 år. Dog gik der for nogle kvinder væsentligt længere tid, f.eks. fik kvinderne i Schweiz først stemmeret i 1971. Lighedsbegrebet er et af de vigtigste betingelser for demokratiet, og i det følgende afsnit vil vi fortælle mere herom.

LIGHEDSBEGREBET

(Kilde: Kilde Dahl, Robert A. (2000) ”Om demokrati” kapitel 1-7)

Demokratiet kræver, at alle borgere behandles som politiske ligemænd, når de deltager i styringen af samfundet. Lighed har dog ikke altid været lige selvindlysende. Selv i den amerikanske Uafhængighedserklæring i 1776 mødte vi problemer: ”Vi anser disse sandheder for at være selvindlysende, at alle mennesker er skabt lige, af Skaberen udstyret med visse umistelige rettigheder, blandt disse retten til Liv, Frihed og søgen efter Lykke.” Dog var alle ikke lige på dette tidspunkt. Kvinder blev stadig i mange henseender betragtet som deres mænds ejendom. Slaver, frie negere og indfødte folkeslag var også uden politiske rettigheder samt flere af de ”umistelige rettigheder” såsom retten til liv, frihed og ejendom, da slaverne jo var deres ejeres ejendom.

¹ <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/kvindelig-valgret-1849-1915/>

DEMOKRATI

HVAD RAGER DET MIG?

Lighed og ulighed var ikke fremmede begreber for amerikanerne, og disse kan tage et uendeligt antal former i forståelsen. Derfor skal vi se kravet om lighed som en værdidom, der anerkender, at alle er født ulige – med forskellige tilfældige muligheder for at opnå ressourcer, ejendom og viden. Lighed omhandler et højere niveau, nemlig en lighed i rettigheder. Princippet om lighed rummer en værdierklæring om alle borgeres værdi og siger implicit, at alle borgere er lige meget værd, derfor skal alle borgeres interesser tages hensyn til, når der tages beslutninger. Som tidligere nævnt har vi alle forskellige evner og kundskaber, og man kan med stor fordel drage nytte af eksperterne. Man bør blot ikke lade dem overtage styringen af staten. Eksperterne bruges til at rådgive, vejlede og ikke styre. Ved at give eksperterne styringen af staten skaber man en herskende elite, der modstrider lighedsprincippet. Samtidig ser man ifølge Dahl eksempler på, at mennesker elsker magt og altid vil sørge for at tage beslutninger, der kan maksimere deres magt.

IDÉ TIL OPGAVE:

Lad eleverne styre et samfund:

Tag aktuelle problemstillinger fra medierne eller klasseregler/problematikker, og lad flertallet bestemme. Elever for forslaget stiller sig til venstre i lokalet, og elever imod stiller sig til højre. Hvis der er tid til det, så spørg gerne eleverne om deres holdninger, og hvorfor de er for eller imod forslaget.

DEMOKRATI I DANMARK

(Kilde: http://www.ft.dk/Demokrati/Grundloven/Grundlovens_tilblivelse.aspx)

Danmark havde i 1660-1848 enevælde, men allerede i 1700-tallet begyndte der er ulme modstand mod enevældigt styre i Europa. Danskerne begyndte at stille krav til Christian den 8. og ville have indflydelse på, hvordan deres land skulle styres. Efter at flere enevældige styre reformer blev erstattet af republikker i Europa, besluttede Christian den 8.'s søn Frederik den 7. at færdiggøre forfatningen.

Forfatningen er en grundlov, som selv kongen er underlagt. Forfatningen giver frihed og lighed til folket. Rigsforsamlingen bestod af 152 medlemmer. De vedtog d. 5. juni 1849 Junigrundloven. Danmark gik nu fra at være et enevælde til folkestyre, dog fik kvinderne først stemmeret i 1915, hvilket er der, hvor Danmark reelt fik demokrati.

I Danmark har vi både repræsentativt og direkte demokrati. Vi har udvalgt politikere til at sidde i Folketinget og vedtage love på vores vegne, dette er et repræsentativt demokrati. Hvis alle skulle stemme om alle love, kunne man ikke lave meget andet, end at gå til afstemning. Vi har dog direkte demokrati, når vi stemmer til Folketinget og i folkeafstemninger. Her påvirker bestemmer folket, om love bliver vedtaget eller ej.

KORT OM GRUNDLOVEN

Grundloven skaber grundlag for Danmarks demokrati, borgernes rettigheder samt pligter.

“Grundloven deler magten i tre: Den lovgivende, den udøvende og den dømmende magt.”

Grundloven består af 89 paragraffer og 11 kapitler.

I Grundloven står der, hvordan Danmark skal styres, samt regler og love for befolkningen.

(Der kan læses mere om Grundloven her:

<http://www.ft.dk/Demokrati/Grundloven/Hvad%20siger%20grundloven.aspx>)

IDÉ TIL OPGAVE:

Vis eleverne denne korte video om grundloven og demokratiets start i Danmark:

”Grundlovens tilblivelse” (4:35):

https://youtu.be/WoDxgUO_K-I?list=PLrgL4xIhskL30msIfRt3hI5t53MSraAz3

”Grundloven” (2:38):

<https://youtu.be/0UUg4WQqdVQ?list=PLrgL4xIhskL30msIfRt3hI5t53MSraAz3>

GRUNDLOVENS DEMOKRATISKE RETTIGHEDER

(Kilde:

http://www.ft.dk/Demokrati/Grundloven/Hvad%20siger%20grundloven/Kapitel%208_Borgernes%20rettigheder.aspx)

Grundloven giver Danmarks borgere en række rettigheder: Vi har ret til at ytre os frit, at forsamles og demonstrere for vores holdninger, oprette og være medlem af foreninger, og så har vi vores personlige frihed. Dette vil sige, at man ikke kan sættes i fængsel pga. sin tro, politiske holdning eller afstamning. Hvis man er mistænkt for en forbrydelse, skal man stilles for en dommer, inden der er gået 24 timer. Derudover må politiet heller ikke gå ind i det hus, man bor i, uden en retskendelse. Vi har ret til ejendom, hvilket vil sige, at ingen har ret til at tage de ting, vi ejer, fra os. Vi har ret til hjælp fra de offentlige, hvis ikke vi kan forsørge os selv. Vi har ret til at få gratis undervisning.

Læs mere på angivne kilde.

MAGTENS TREDELING

(Kilde: <http://www.ft.dk/Undervisning/Grundloven.aspx>)

Man opdeler magten i tre organer for at undgå, at nogen misbruger sin magt. Derudover sikrer magtens tredeling et system, hvor hvert organ er gensidigt afhængigt af hinanden.

I Grundloven står der skrevet: "§ 2. Den lovgivende Magt er hos Kongen og Rigsdagen i Forening. Den udøvende Magt er hos Kongen. Den dømmende Magt er hos Domstolene." Dette kender vi under betegnelsen "magtens tredeling".

Den lovgivende magt er hos Folketinget. Folketinget vedtager landets love samt kontrollerer, hvordan regeringen handler ud fra lovene.

Den udøvende magt er hos regeringen, det vil sige, at de skal regere ud fra de love, der bliver besluttet i Folketinget.

Den dømmende magt er hos domstolene. De fortolker og følger lovene i praksis. Domstolen er uafhængig af Folketinget og regeringen. De skal kun følge lovene.

For at sikre en sund magtbalance kan de påvirke hinanden. Folketinget kan vælte regeringen, hvis 179 medlemmer udtrykker mistillid. Statsministeren kan opløse Folketinget og udskrive folketingsvalg. Domstolene kan underkende love, hvis de strider imod grundloven.

I det moderne samfund har kongen fået en formel rolle i magtens tredeling. Selvom Dronning Margrethe officielt er den lovgivende magt, har hun ingen reel magt.

PARTIERNES UDVIKLING

Da Danmark gik fra at være et enevælde til at være et folkestyre, begyndte man at få politiske partier. De ældste partier stammer fra Grundlovens begyndelse: Socialdemokraterne, Venstre og Højre. Ud fra disse ideologier er der udsprunget flere partier: Enhedslisten, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Ny Alliance og Dansk Folkeparti.

IDÉ TIL OPGAVE:

LOKALPOLITISKE EMNER

Offentlig transport

Mange er afhængige af offentlig transport – både når man skal hjem fra skole, til fritidsaktiviteter eller hjem fra en bytur. Mange oplever dog, at dette ikke altid er lige nemt. Enten går bussen ikke, når man skal bruge den, eller også passer den dårligt, så man skal vente længe. I Hjørring Kommunes projekt "FLYT DIG!" vil man undersøge nye eller alternative former for offentlig transport. Diskutér med de studerende, hvordan man bedst kan løse problemerne med den offentlige transport, uden at budgettet eksploderer – hvis man skal give flere penge til offentlig transport, hvilket område skal man så tage det fra? Skole, børn eller ældre? *Find gerne selv på flere.*

Uddannelsesby Hjørring

Hjørring Kommune vil gerne skabe det bedste studiemiljø for unge. Derfor arbejder man også i byrådet med at skabe initiativer, unge vil drage nytte af. F.eks. stadion, skaterbane, parker, teater- og oplevelseshus m.fl.

Diskutér med de unge, hvad der kunne være med til at gøre studiebyen endnu bedre? Hvordan kunne man bidrage til uddannelsesbyens udvikling og vækst? Hvad skal det næste projekt være? Hvordan fører vi/de studerende projektet fra idé til handling? Præsenter dem gerne for Hjørring Bibliotekernes brugerdrevne processer i foråret, hvor man kan være med til at lave arrangementer og bruge biblioteket som demokratisk rum til udfoldelse samt deling af viden, eller Hjørring Ungeforum, hvor unge har mulighed for at påvirke byrådet.

DEN MODERNE YTRINGSFRIHED - ”JEG SIGER, HVAD DER FUCKING PASSER”

Ytringsfrihed er egentlig en mærkelig ting. Siden 1849, hvor Grundloven blev vedtaget, har vi haft ytringsfrihed. Ytringsfrihed har haft til formål at gøre det muligt at have fri meningsudveksling. Man mente, at fri meningsudveksling var essentielt for et demokratisk styre (ligesom Dahl, der også sætter dét som et af kriterierne for demokratiet). Siden da har vores muligheder for at meningsudveksle udviklet sig eksplosivt. Vi er gået fra at sende breve til at sende beskeder på Messenger. Der er ikke længere langt fra ord til handling, og vi kan i løbet af ingen tid ytre vores meninger og holdninger til hele verden på internettet.

At dele sine meninger og holdninger er en del af et demokratisk styre, men er der meninger og holdninger, der ikke burde have set dagens lys? Justine Sacco skrev på Twitter: *“Tager til Afrika. Håber jeg ikke får AIDS. Bare for sjov. Jeg er hvid!”*.

Hun blev efterfølgende fyret fra sit arbejde og fik talrige af hadefulde kommentarer. Hun valgte at undskylde på Facebook: *“Jeg skammer mig. Det er min fars land, og jeg blev født her. Jeg værdsætter mine rødder til Sydafrika og mine mange besøg, men det gør utroligt ondt at vide, at mine bemærkninger har forårsaget smerte til så mange mennesker her.”*² Et enkelt tweet havde fatale konsekvenser for hendes liv og påvirker hende stadig, da man nemt kan google sagen frem.

Læs mere om sagen og flere eksempler her: <http://politiken.dk/kultur/medier/ECE2666015/t-ubetaenksomt-tweet-kan-smadre-dit-liv/>

Hvordan kan det være, at ytringsfriheden er så vigtig for os, hvis vi egentlig ikke må bruge den? Er der grænser for, hvad vi må sige, og hvilken rolle har censur for vores mulighed for at dele meninger og holdninger? Går censur ud over den frie debat, som demokratiets ideal er bygget på?

² <http://www.mx.dk/nyheder/global/story/14713481>

IDÉ TIL OPGAVE:

Diskutér, hvorvidt censur er en god eller en dårlig ting for vores samfund og ytringsfrihed.

Se evt. flere eksempler på, hvordan censur har påvirket meningsudveksling:

- Muhammed-tegningerne skabte stor debat tilbage i 2005:

http://multimedia.jp.dk/archive/00080/Avisside_Muhammed-te_80003a.pdf

- Den kinesiske regering har valgt at censurere nyheder for det kinesiske folk:

<http://journalisten.dk/kaempe-kinesisk-censur-af-medierne-om-tibet>

INTERNETTETS "GODE" TONE

Med internettet har alle fået en megafon, hvorfra de kan ytre sig og demonstrere deres demokratiske holdninger og værdier. Der skal dog ikke mange blikke på nyhedernes kommentarfelt til for at se, at denne ret ikke altid benyttes bedst muligt. Et gammelt udtryk siger: "Hvis du ikke har noget godt at sige, så er det bedre at tie stille". Alligevel oversvømmes internettet med hadefulde, ondsksfulde ytringer og endda også ytringer, der overtræder racismeparagraffen. På mange måder kan de sociale medier sammenlignes med en konstant middelalderlig gabestok, hvor alt og alle er til skue. Man kan blive fremmedgjort over for det menneske, der er bag historien, fordi det eneste man ser er teksten. Man kan ikke læse tonen, kropssproget eller situationen, og man kan ikke se mennesket foran sig. Man kan kun se noget tekst, der kan få én helt op i det røde felt!

IDÉ TIL OPGAVE:

Hvordan sikrer vi, at vi overholder ytringsfriheden på sociale medier (og i virkeligheden) uden at give lov til at fylde internettet med hadefulde bemærkninger? Hvor går grænsen mellem censur og det at være en ansvarlig moderator? Har de hadefulde bemærkninger også en plads i demokratiet?

Tal evt. om TED Talks' strategi, da de lagde Monica Lewinskys *talk* ud på nettet:

<http://ideas.ted.com/want-to-help-prevent-online-bullying-comment-on-facebook/>

CYBERBULLYING

Der er mange, der oplever, hvordan sociale medier pludselig er blevet en stor del af deres liv. Vi er online 24/7 og tager nemt skole og arbejde "med hjem". Mange oplever, at mobning ikke længere kun er noget, der

DEMOKRATI

HVAD RAGER DET MIG?

foregår i skolegården, men også hjemme over aftensmaden, samtidigt med at det bliver offentligt og synligt for alle. Man kan på mange måder sammenligne cyberbullyingen med en digital gabestok.

Både Hamsa Yassin og Fie Laursen er bloggere, der har oplevet at blive mobbet på internettet:

“Truslerne er ikke bare fra muslimer, men fra hele samfundet, og de er direkte truende, voldelige og ikke mindst racistiske. 'Klamme bøssesvin', 'perkerluder', 'du skal dø' og 'jeg gennemknepper dig' er blandt de ord, Hamsa Yassin ofte får i hovedet”. Dette er blot nogle af de kommentarer, Hamsa Yassin modtager på internettet.

Se evt. denne video om mobning på nettet – interview med Fie Laursen:

https://www.youtube.com/watch?v=bqXSM3w_3Og

Når vi ytrer os på internettet, gemmer vi os bag en skærm. Modtageren på vores ytring har derfor ingen chance for at se vores kropssprog og ansigtstræk. “Nethaderne” er et program, der sætter fokus på mobning på internettet, og konfronterer “nethaderne” bag skærmen.

Lær og læs mere om mobning på internettet: <http://redbarnet.dk/Digital-mobning.aspx?ID=3047>

IDÉ TIL OPGAVER:

Hvor vigtigt er kropssproget egentlig, når vi ytrer os? Snak med sidemanden med dine hænder og arme krydset (lukket kropssprog) og prøv efterfølgende at have et åbent kropssprog (åbne arme). Snak efterfølgende om, hvordan sidemanden følte det, mens du havde henholdsvis lukket og åbent kropssprog.

Se eksempler på kropssprog her: http://www.sundhedslex.dk/kropssprog.htm#Kropssprog_og_betydning

KILDER:

- Læs mere om det græske demokrati i detaljer (Kilde: Den Store Danske ”Athens demokrati” http://www.denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Antikken/Antikken,_gr%C3%A6ske_stednavne/Athens_demokrati)
- Læs mere om medborgerskab (kilde: Korsgaard, Ove (2015) ”Kort indføring i den terminologiske jungle vedrørende begreberne borger, statsborger, medborger, unionsborger og verdensborger” <http://medborger.net/medborgerskab.html>)

REFLEKSION OG OPSAMLING

Demokratiet har udviklet sig meget fra grækernes og romernes polis. Demokrati er både en praksis og et ideal. For at nå idealet må alle have mulighed for at deltage og sørge for, at deres interesser bliver hørt. Demokratiet har en mindre chance for at blive korrupt i teorien, da det styres af folket og ikke den enkeltes interesser. Derfor har det også en større sandsynlighed for at tilgodesee flest i samfundet. Derudover er demokratiets holdninger altid til diskussion, da der næsten altid vil være nogle, der mener det modsatte af

DEMOKRATI

HVAD RAGER DET MIG?

flertallet (en opposition). Det er ikke praktisk muligt at lade alle blive hørt i alle sager, og derfor har man fundet en model som fx repræsentativt demokrati, hvor borgerne vælger en repræsentant for deres interesser.

Medborger er i højere grad et begreb, der knytter sig til borgerens identitet. Implicit deri ligger, at man som medborger er en del af samfundet og af fællesskabet. Medborger knytter borgerens juridiske ansvar sammen med individets moral, identitet og ansvar.

Ytringsfriheden er blandt de grundlæggende og vigtigste rettigheder i et demokratisk system. Vi ser dog ofte, hvordan den kan blive misbrugt. Det er vigtigt, at man kan ytre sig, men det er også vigtigt, at man ikke spreder hadefulde eller usande meninger.

- Grundloven giver os mange rettigheder – hvordan forvalter vi som borgere disse bedst?
- F.eks. taler man stadig meget om, at ytringsfriheden er i fare – er den overhovedet det, og hvis den er, hvordan beskytter vi den så?
- Hvad vil det sige at være en medborger? Har man et ansvar – kan samfundet stille krav?
- Hvordan deltager man bedst i samfundet?
- Er det en pligt eller en ret at stemme?

SESSION 2: "ORD, DER SKABER"

INDHOLD

I denne session vil eleverne blive introduceret for retoriske virkemidler. De bliver præsenteret for forskellige appelformer og lærer, hvordan ord er med til at skabe den verden, vi lever i. Eleverne holdes aktive gennem sessionen, og de modtager den nødvendige viden gennem små deløvelser. Det er vigtigt, at eleverne får lov til at afprøve noget af deres nye viden, således at de bliver fortrolig med den og er klar til at bruge den i næste modul.

FORMÅL

Eleverne tilegner sig viden om de forskellige virkemidler, man kan bruge for at forstærke sit budskab og nå gennem støjen. Derudover bliver de mere bevidste om, at ord skaber associationer, der er med til at forstærke budskabet eller en bestemt holdning.

BESKRIVELSE

Ord er nogle små sladderhanke. De viser og fortæller os selv og hinanden, hvordan vi ser verden. Mange ord har samme betydning, men forskellige grader af positiv eller negativ klang. F.eks. hest, øg, hingst, pony, ganger eller krikke. Dette bliver også kaldt synonymymer, men præcis det ord, vi vælger at bruge, siger noget om, hvordan vi anskuer den bestemte ting. Kalder vi SU en løn, et tilskud eller cafépenge? Hvis vi kalder det cafépenge, har vi allerede implicit sagt, at det er ligegyldige penge, da det ligger i vores ordvalg, at pengene går til caféture i stedet for væsentlige ting såsom husleje, internet og bøger.

Vi lever i en tid, hvor vi taler meget om ytringsfriheden – er den i fare? Hvordan bruger vi den bedst muligt? Hvornår laver vi selvcensur, og hvornår viser vi respekt? Samtidig lever vi i en verden, hvor vi har optimale muligheder for at kunne udtrykke os selv og vores holdninger gennem fx Twitter, Facebook, Youtube, Instagram, blogs m.fl.

Hvad jeg skriver i dag, kan læses hele verden rundt – og bliver det også. Hvis en kunde giver en butik en dårlig anmeldelse, kan butikken risikere en *shitsstorm* og dertilhørende mistet profit. Vores meninger tæller mere, end vi tror, derfor er det vigtigt, at vi lærer, hvordan vi kan udtrykke os. Den næste session vil gennemgå de vigtigste principper i retorik.

Transaktionsanalyse vil gennemgå forskellige roller (voksen- og barnerollen, den tilpassede rolle samt jeg-stemmen), man kan have i en dialog, samt hvordan rollen påvirker samtalen. Når stemmerne mødes, sker der en transaktion, hvori man kan opleve krydsende, komplementære eller dobbelte transaktioner. Hvilken transaktion der afslører magtforhold, omgangstone samt relationer. Underviseren kan bruge teksten, hvis det ønskes at italesætte noget om dialogen imellem de unge. Hvis undervisningen kun skal fokusere på retoriske virkemidler samt teori, kan den efterfølgende tekst om det retoriske pentagram samt appelformer bruges dertil. Herunder vil den vigtigste retoriske teori blive gennemgået, og eleverne vil kunne bruge dette til at analysere og forstå retoriske elementer og taler.

TRANSAKTIONSANALYSE

(Kilde Mose og Egelund, Psykologi i praksis)

Man kan tale med tre forskellige stemmer: forældrestemmen, jeg-stemmen samt barnestemmen.

Forældrestemmen kan både være kritisk eller omsorgsfuld. Den kritiske taler ned til modtageren ved at være kritisk, moraliserende eller fordømmende. Den omsorgsfulde er derimod plejende, hjælpende eller bekymret. Begge stemmer er dog "nedladende" over for modtageren, da de forventer, at modtageren svarer med en barnestemme. Barnestemmen findes også i to former: naturlig og tilpasset. Den naturlige er barnlig, spontan og dristig, hvorimod den tilpassede er underdanig, selvudslettede og usikker. Imellem forældrestemmen og barnestemmen er jeg-stemmen, der er den neutrale. Stemmen udfolder sig i direkte formuleringer uden at tage stilling eller skjule et budskab.

IDÉ TIL OPGAVER:

Lad eleverne se, hvilken stemme der bruges i følgende udsagn (brug meget gerne andre eksempler):

- "Jeg kan da heller ikke noget" (tilpasset barnestemme)
- "Har du husket at ringe til din mor?" (omsorgsfuld forældrestemme)
- "Hvad er klokken?" (jeg-stemme)

I en samtale vil man indtage forskellige stemmer. I samtalen sker der transaktioner. Der kan være tre forskellige former for transaktioner: krydsende, komplementære eller dobbelte. Hvis den ene part har en forventning til den anden om at indtage en bestemt stemme i samtalen, og denne ikke mødes, kommer der en krydsende transaktion. Dette vil ofte være et skænderi eller en samtale, hvor begge taler med forældrestemmen. Ofte vil man opleve, at den ene anklager eller bebrejder (sætter sig over den anden), og at den anden straks går i forsvarsposition ("du skal ikke sige noget til mig!").

Den komplementære transaktion vil derimod opstå, når begge er enige om rollerne. Der kan sagtens være kritik i komplementære transaktioner, men den anden vil undskylde og acceptere kritikken.

Dobbelte transaktioner opstår, når man siger noget mellem linjerne, altså skjulte budskaber. Dette kan både være nonverbal eller ekstraverbale signaler som kropssprog eller øget tryk på ord for at indikere fx sarkasme. Det er ikke altid nemt at gennemskue de dobbelte transaktioner, og derfor kan de også bidrage til et fjendtligt miljø, da meget kommunikation foregår mellem linjerne og kræver en forforståelse for at forstå. Ofte vil man i et fællesskab opleve et meget tæt fællesskab, der kræver tilvænning for at kunne forstå de skjulte koder.

APPELFORMERNE

(Kilde Helle Borup: Ud med sproget, s. 74-77 samt s. 47-57).

I retorisk teori anerkender man, at mennesket forstår med sin fornuft samt sine følelser. Derfor skal man overveje, hvad man vil appellere til, når man forsøger at overbevise nogen om noget. Ofte vil man bruge en blanding af både fornuft og følelse, men det er klogt at overveje, hvilken appelform man bruger til hvilket argument, samt hvordan de arbejder sammen for at overbevise modtageren. Appelformerne stammer fra den græske lære om retorik og kan både bruges til at vurdere, analysere samt optimere en ytring.

LOGOS – FORNUFTENS STEMME

Logos appellerer til fornuften. Derfor er logos også ofte knyttet til argumentationen. Hvis man bruger logos, vil man typisk anvende så meget fakta og logik som muligt, f.eks. tal, statistikker og henvisninger til kilder. Det kræver, at man gennemarbejder sine argumenter for at skabe en stærk logosappel. Argumentationen kan også være bygget op omkring lange ord (f.eks. fremmedord eller fagudtryk) i stedet for research. Dette vil dog ikke være lige så stærk en logos-appeal, selvom modtageren kan opleve den som logos.

Logos i formen

Måden, hvorpå man har valgt at opbygge sin tale, kan også understøtte logos – f.eks. hvis man har valgt en klar og let disposition, der gør det nemt for modtageren at følge med. Selvom indholdet kan være patos (appel til følelserne), kan formen være logos. Dette kunne f.eks. være en lærebog eller et formelt brev.

Man kan også bruge punktform for at skabe en logosappel. Dette ville være at bruge fingrene til at tælle eller anden gestik, hvis ytringen er mundtlig. Logos skaber en form, der giver overblik og klarhed over ytringen.

PATOS – TAL TIL FØLELSERNE

Patos appellerer til modtagerens følelser. Patosappeller påvirker modtageren til at føle noget efter at have læst eller hørt en ytring. Dette kan være lige fra gråd til glæde, men det behøver ikke at fremkalde de helt store følelser. Patos kan også skabe eftertanke eller et lille smil blandt tilhørerne. Patos gør det muligt for os at sætte os ind i problemstillinger og skaber forståelse. Det kan også være små elementer som humor, ironiske bemærkninger eller anekdoter, der letter forståelsen. Ofte kan patos arbejde sammen med logos for at sikre, at logosargumentet er lettere at forstå og huske.

Patos i formen

Man vil ofte finde patos i det valgte sprog. Gentagelser eller antiteser (og andre stilfigurer) er med til at skabe en patosappel. For at berøre sine modtagere er det vigtigt, at ytringen bliver virkeliggjort. Dette kalder man også *evidentia*. Evidentia skabes ved, at afsenderen bruger levende billeder, mange detaljer samt gode beskrivelser. Det er vigtigt, at modtageren får et indre billede af historien for at lade sig rive med og mærke, at ytringen bliver virkeliggjort.

Ved mundtlige appeller vil man påvirke patos ved at styre sin stemmeføring. Dette kan være alt fra, hvordan man lægger tryk, til tonefald og stemmens melodi. Pauser og ændring af både volumen og tempo vækker modtagerens opmærksomhed og taler til patos. Derudover er kropssprog og øjenkontakt også med til at underbygge ytringer samt tale til modtagernes følelser.

ETOS – DIN TROVÆRDIGHED

Etosappellen knytter sig til afsenderens troværdighed. Det er vigtigt, at modtagerne oplever afsenderen som troværdig for at kunne lade sig overbevise af ytringen. Troværdigheden er med til at skabe tillid samt en forbindelse mellem afsender og modtager. For at være troværdig skal man være vidende, have en god karakter samt vise velvilje, ifølge Aristoteles (filosof og retoriker, 384 f.Kr. - 322 f.Kr.). At blive afsløret som uvidende ved f.eks. at svare "Det ved jeg ikke" på et spørgsmål fra publikum kan skade de logosargumenter, man har fremført, samt påvirke etos. Hvis dette gentages gennem hele ytringen, vil man som afsender helt miste sin troværdighed.

Den gode karakter knytter sig til afsenderens moral. Man skal kunne stole på, at afsenderen er et godt menneske, der ikke forsøger at manipulere modtageren for egen vindings skyld. Dette er knyttet til velviljen. Her viser man, at man vil sine modtagere det bedste. Dette kan man f.eks. gøre ved at have en klar disposition, bruge gentagelser samt et passende sprog i forhold til modtageren. Det er vigtigt at være åben over for sine modtagere. Hvis man opfattes som nedladende eller fjendtlig, påvirker det etos, samt hvordan det ytrede bliver modtaget. Aristoteles' troværdighedsdyder er senere blevet opdateret, så nu taler man primært om kompetence, åbenhed samt engagement.

KOMPETENCE

Man viser, at man er kompetent ved at virke sikker i sit stof samt være konsekvent i sine ytringer og handlinger. Ytringen skal være fokuseret, velorganiseret og gennemarbejdet. Derudover kan man også reflektere og abstrahere undervejs i sin tale for at løfte niveauet og lade modtagerne mærke, at man kan tænke på flere niveauer.

ÅBENHED

Åbenhed kræver, at man tør vise, hvem man er. Det kan derfor være en god idé at dele sine oplevelser, tanker og meninger med sine modtagere. Derudover er det også vigtigt at være ærlig, også selvom det ærlige svar ikke altid er det mest populære. Løgne kan skade etos mere end uvidenhed, så hvis man er i en situation, hvor man er usikker, er det bedre at indrømme dette i stedet for at lyve.

Det kan også forstærke etos hos den, der ytrer noget, hvis denne er beskeden i rollen som afsender. Modtageren skal være sikker på, hvilke kompetencer afsenderen har, men der kan også skabes afstand mellem modtager og afsender, hvis afsender opfattes som pralende.

Humor kan understøtte både etos og ytringen, men den må ikke være stjernen i showet. Humor skal bruges som redskab til at skabe en forbindelse mellem afsender og modtager, men det må ikke være det eneste resultat. Humor gør, at afsenderen virker medmenneskelig og vækker tillid. Derudover er det også vigtigt at være loyal over for sit bagland. Illoyalitet vil skade afsenderens etos.

Det er vigtigt at skabe en fællesskabsfølelse. Hvis modtagerne er uenige i det, man ytrer, handler det om at finde de små ytringer, som de alligevel *kan* være enige i for at vise god vilje samt skabe et fælles udgangspunkt. Hvis man ikke opnår dette, kan man opfattes som fjendtlig eller frastødende over for modtagermængden.

ENGAGEMENT

Det kan være svært at være nærværende i den moderne verden, hvor der altid er en notifikation, man ikke har læst. En måde, hvorpå man som afsender kan skabe nærvær med sine modtagere, er at vise engagement. Engagement smitter og lader modtagerne indgå i fortællingen og passionen. Det er vigtigt at vise, at man er en ægte, nærværende og engageret afsender. Dette kan man f.eks. gøre gennem sit sprog ved at bruge metaforer, eksempler eller historier. Derudover skal kropssproget passe til det, man siger, og man skal være åben og have en klar og varieret stemme.

Det er ikke nok blot at tale i *jeg-form*, når man vil inddrage etos i sin ytring. Derimod skal man overveje, hvordan man kan inkludere etosdyderne i ytringen og lade etos blive skabt i brugen af logos og patos. Etos er dynamisk og ændrer sig igennem ytringen. Derfor er det vigtigt at arbejde grundigt med etos. Man kan se etos som et lukket system mellem forventningsetos, situationsetos og slutetos.

Forventningsetos er den troværdighed, man har, inden man har holdt sin tale, og inden modtagerne har hørt den. Denne er påvirket af modtagernes viden og tidligere erfaringer.

Man kan også have en neutral forventningsetos, hvis modtagerne ikke ved ret meget om, hvem man er. I sådanne tilfælde kan man med fordel låne af andres etos, f.eks. ved at blive præsenteret af en med en stærk etos. Dette er med til at skabe en højere forventningsetos blandt modtagerne, da personen med stærk etos validerer afsenderens etos på denne måde. Man kan også påvirke forventningsetos ved at klæde sig passende til rollen. Således er tøjet med til at underbygge den position, man indtager.

Situationsetos er måden, modtagerne opfatter afsenderen på, mens de lytter til ytringen. Etos bliver etableret i kraft af ytringen, derfor er det også her, man har mulighed for at påvirke etos. Her er det vigtigt, at man kan bruge sin viden om retorik og tilpasse sig situationen.

Slutetos er den troværdighed, afsenderen har efter ytringen, som modtagerne tager med sig. Den vil altså skabe en ny forventningsetos, hvis modtagerne skal høre afsenderen en anden gang. Det er dog ikke kun det, man siger, der skaber etos. Den viden, modtagerne har om ens person, er også med til at skabe etos. Derfor er det vigtigt, at man lever op til sin ytring, for ikke at påvirke etos negativt.

IDÉ TIL OPGAVE:

Find nogle emner (f.eks. miljø og kemikalier), og lad eleverne argumentere for eller imod emnet ud fra de forskellige appellformer.

Eksempel: Hvordan vil man argumentere for mere brug af kemikalier, hvis man bruger patos?

DET RETORISKE PENTAGRAM

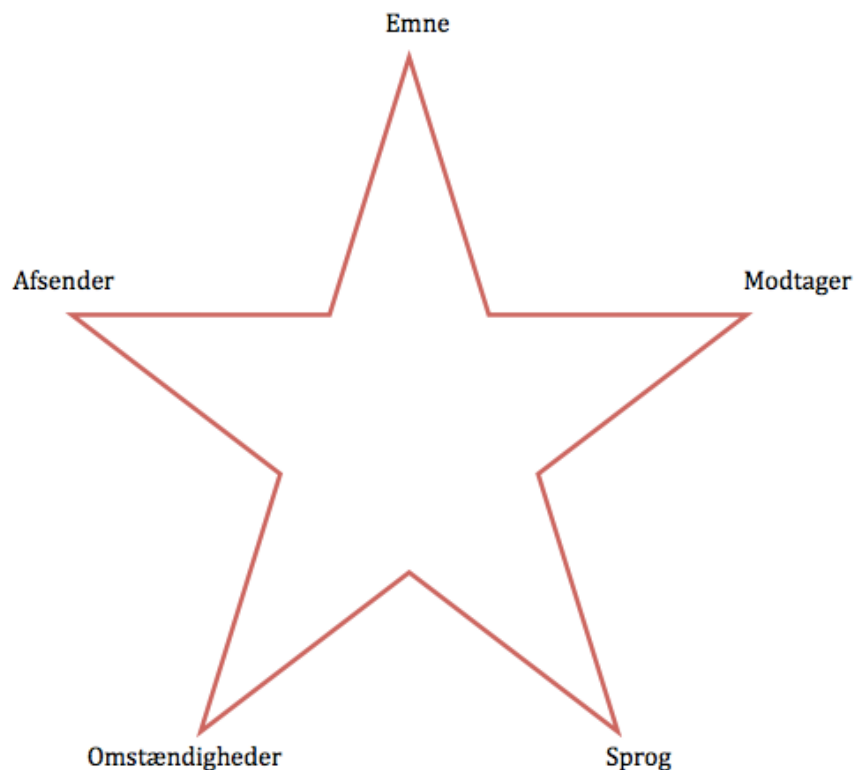
(Kilde: Helle Borup: Ud med sproget, s. 74-77 samt s. 47-57).

For at kunne nå sine modtagere med sit budskab er det vigtigt at kende situationen, så man kan tilrettelægge talen efter, hvem der lytter, hvor man taler, samt hvad man taler om. I retorikken vil man ofte tale om ytringer. For at kunne producere, analysere eller vurdere en ytring, skal man vide noget om konteksten. Derfor skal man altid italesætte den situation, ytring skal leve og rodfæstes i. Det vil sige formål, modtagere samt andre omstændigheder.

For at skabe en succesfuld ytring må den aldrig være formålsløs, hverken for taleren og absolut heller ikke for modtagerne, når de hører eller læser ytringen. Derfor er det talerens første opgave at bestemme, hvad formålet er med talen.

Ytringens funktion (også kaldet docere, movere, delectare) er overordnet formålet. Funktionen appellerer til en ønsket handling, hvorimod formålet skal oplyse og motivere. Funktion er knyttet til handling.

Cicero (retoriker, 107 f.Kr- 44 f.Kr) udarbejdede et redskab til at arbejde med ytringer – både til planlægningen af, men også vurderingen af ytringer. Dette ses som verdens første kommunikationsmodel, og den bruges stadig i dag.

EMNE

Når man har fundet sit emne, er det vigtigt at karakterisere det, så man kan tilpasse graden af alvor og humor. Dette vil påvirke, hvordan ytringen udformes. Er det et emne, modtagerne har hørt meget om? Kan man finde en ny vinkel på det for at vække deres interesse? Måske skal man "bare" bruge andre ord, når man fortæller om emnet. Er det et tabubelagt emne? Det kan kræve, at man tager hensyn og bruger andre ord for ikke at støde folk væk.

AFSENDER

Rollen som afsender er meget vigtig. Personen bag budskabet påvirker, hvordan publikum modtager budskabet. Det kan være så simpelt som at beslutte, hvilken "hat" man skal tage på for at virke troværdig over for sit budskab og publikum, men også at italesætte, hvilken "hat" man har på i situationen. Man skal gøre det klart for modtageren, hvorfor man taler eller skriver. Derudover skal man også tilpasse niveauet til den rolle, man har som afsender. Er man en af holdspillerne eller taler man som en autoritet? Altså, har man en position, der er på niveau, over eller under sine modtagere? Hvis man er under, skal man i højere grad demonstrere og underbygge sin viden, hvorimod man har magten i situationer, hvor man er over sine modtagere. Har man magten, skal man arbejde på at skabe en tryk situation.

OMSTÆNDIGHEDER

Det er vigtigt at have in mente, hvilken situation ytringen skal foregå i. Hvordan skal man tilpasse sin tekst for at imødekomme sine modtagere og deres forventninger? Dette kræver også, at man ved, hvem målgruppen er, samt hvor de befinder sig. Derudover kan der også være nogle formmæssige krav til ytringen. Avisen kan kræve, at man overholder en bestemt længde, hvorimod andre medier er mere frie. Hvis ytringen er mundtlig, kan man medtage rummet, man skal tale i, når man planlægger udførelsen: Hvordan er akustikken? Stemningen? Lyset? Skal man filmes, så der er chance for at man bliver nervøs? Hvordan har man det med at være på scenen? Hvordan plejer folk at være i det rum? Er der noget, der kan forstyrre?

SPROG

Sproget former sig ud fra de andre elementer i pentagrammet. Det er vigtigt, at sproget er troværdigt i forhold til modtageren. Derudover er det vigtigt, at det er modtagerens eget sprog, og at man ikke overtager det sprog, man prøver at fortælle om – f.eks. i situationer hvor man prøver at formidle svært tungt fagligt stof. Er emnet alvorligt, forstyrrer det, hvis man bruger for meget slang eller for mange bandeord, ligesom et let emne ikke skal gøres tungt med svære fremmedord. Humoren skal bidrage til forståelsen af budskabet og ikke være det bærende element i ytringen. Allervigtigst er det, at modtagerne nemt kan forstå det sprog, man har valgt at bruge, og at man hverken støder folk eller taler ned til dem.

MODTAGERE

Når man forestiller sig sine modtagere, skal man have flere ting for øje. Hvem er de, hvor gamle er de, hvad laver de og hvor bor de? Man skal vide, hvem man taler til. Man skal ligeledes spørge sig selv, om man forventer, at de vil være enige eller uenige i det budskab, man gerne vil levere. Hvis modtagerne vil være

næsten enige i det, man ytrer, kan patos være et nyttigt middel for at få dem til at tilslutte sig helt og dermed skabe en fællesskabsfølelse. Hvis de derimod er uenige, vil man skulle overbevise dem og forsøge at flytte deres holdninger. Her kan logos være en god appelform.

Hvorvidt man kender sine modtagere eller ej, har indvirkning på, hvordan man kan påvirke dem. Kender man sit publikum, vil man ofte vide, hvad man skal gøre. Når det gælder de mere ukendte modtagere, handler det om at finde frem til et fælles forståelsespunkt. Derudover skal man også vide, hvad modtagerens udgangspunkt er for overhovedet at vide noget om dette emne, samt hvilket niveau man skal tale til.

DE FEM KLASSISKE FORARBEJDNINGSFASER

(Kilde: Helle Borup: Ud med sproget, s. 74-77 samt s. 47-57).

Der findes fem former for forarbejdningsfaser: inventio, dispositio, elocutio, memoria og actio. Disse bruges til at strukturere f.eks. en tale, således at man får et bedre overblik over arbejdet. Desuden kan disse faser ses som en tjekliste til en god tale.

INVENTIO

Inventio er den indledende fase, hvor man finder det emne, talen skal handle om, og hvor fokus særligt skal være. Hvis emnet for talen er frit, er det vigtigt, at afsenderen overvejer, hvilket budskab han vil give til sin modtager. Desuden skal afsenderen også overveje, hvor fokus på det valgte emne skal ligge. Det er vigtigt at forberede sig på det valgte emne og have sine argumentationer på plads.

DISPOSITION

Dispositio er fasen, hvor man planlægger talens disposition. Der findes forskellige måder, hvorpå man kan opbygge sin tales disposition.

DEN KLASSISKE DISPOSITIO:

Exordium: Indledningen skal fange modtagerne med det samme og gøre dem nysgerrige.

Partitio: Gør modtagerne opmærksomme på, hvad de kan vente sig i talen.

Narratio: I dette punkt skal afsenderen forklare, hvorfor denne tale netop handler om det valgte emne. Det kan eksempelvis være en fortælling.

Argumentatio: Afsenderen skal argumentere for det valgte emne. Afsenderen kan vælge at argumentere for én ting eller se begge sider af sagen.

Peroratio: Der samles op på talen, og der slås en pointe fast.

LEJLIGHEDSTALEN:

Indledning: Fortæl en anekdote eller en god historie.

Corpus: Et tilbageblik på fortiden samt et fremblik på fremtiden. Her gives der også anledning til at fortælle, hvorfor man er samlet.

Afslutning: Afslut med noget positivt og læg op til, at publikum kan klappe efterfølgende.

DEBATINDLÆG (ANSVA-MODEL)

Attention: Fang læseren med en fængende overskrift.

Need: Fremlæg problemstillingen og argumenter for det valgte fokus i denne problemstilling.

Satisfaction: For at overbevise læseren skal afsenderen komme med et løsningsforslag på problemstillingen.

Visualisation: Beskriv konsekvenserne af løsningsforslaget, eller hvordan det vil være, hvis løsningsforslaget ikke bliver en realitet.

Action: Opfordr modtagerne til at handle i forhold til budskabet.

ELOCUTIO

Elocutio er fasen, hvor man arbejder med, hvilke sproglige virkemidler der skal med i talen.

Aptum: Find et passende sprog, som modtageren vil kunne forstå.

Puritas: Talen skal være fejlfri, uanset om talen er på skrift eller i tale.

Perspicuitas: Hvis budskabet ikke skal kunne blive misforstået, er det vigtigt, at sproget er klart.

Orantus: Hvis det passer til modtageren, kan det være en idé at pynte på sproget: at gøre noget ekstra ud af vendinger. Dette kan eksempelvis være med metaforer.

MEMORIA

Memoria er fasen, hvor talen læres udenad. Som taler skal man overveje, hvordan man bedst muligt lærer sit manuskript udenad. For at give den bedste tale, er det vigtigt, at man virker troværdig og kan sit stof. Nogle gange skal man prøve at se, hvad der fungerer bedst for en.

Fordelene ved et *fuldt manuskript* er, at man er sikker på at få det hele med og bruge præcise ordvalg. Ulemperne ved et fuldt manuskript er, at afsenderen kan have tendens til at læse op og derved miste kontakten til sit publikum.

Fordelene ved *stikord* er, at afsenderen taler mere naturligt til sit publikum. Med stikord er man ikke afhængig af et fuldt manuskript. Dette kan gøre afsenderen mere troværdig over for sit publikum og gøre sit

DEMOKRATI

HVAD RAGER DET MIG?

budskab mere klart. Ulemperne ved stikord er, at afsenderen kan blive upræcis og bruge forkerte ordvalg. Dette kan ligeledes have en indflydelse på det budskab, man ønsker at give.

ACTIO

Actio er fasen, hvor man arbejder med, hvordan man vil fremføre talen. Som afsender er kropssprog mindst ligeså vigtig som selve talen. Afsenderens stemme skal være klar og tydelig, og man skal skabe øjenkontakt til sit publikum. Dette gør, at publikum føler sig inkluderet. Kropssproget skal være naturligt og åbent – jo mere naturligt, jo mere troværdig vil publikum opfatte taleren. Et godt råd er at prøve at glemme hænderne ved eksempelvis at tage dem om bag ryggen. Først når man er afslappet, kan man prøve at tage hænderne foran igen. Prøv at få engagementet og energien ud til modtageren, så budskabet bliver modtaget godt.

IDÉ TIL OPGAVER:

Tag et læserbrev med fra et aktuelt dagblad/internetartikel og lad eleverne lave en kort analyse.

Find de fire led i talen, samt hvilke appelformer der bruges for at overbevise læseren.

IDÉ TIL OPGAVER:

Lad eleverne se retorikvideo fra detektor (f.eks. om stråmænd):

Detektor om stråmænd: <https://www.youtube.com/watch?v=9D8t51wueT4>

Diskutér, hvordan man kan påvirke dialogen ved at pådutte sine modstandere synspunkter, de ikke har sagt, at de har.

Retorik bruges hele tiden. Retorikken kan hurtigt undervurderes, da den hverken kan føles eller ses. Det er dog et værktøj, der ikke må undervurderes, da den har stor betydning for vores modtagelse og afsendelse af et budskab. Retorikken stammer tilbage fra antikkens Grækenland. For at få en forståelse af hvor retorikken kommer fra, kan man inkludere indblik i retorikkens historie i dette modul.

IDÉ TIL OPGAVE:

Se forskellige videobidder og diskutér, hvorfor de virker/ikke virker, hvilke virkemidler taleren anvender m.m.

Eksempel:

Tale fra *Festen* (1998)

<https://www.youtube.com/watch?v=1DGpaVR5k6M>

- Pligt som ældste søn = etos, italesætter sin rolle og troværdighed som taler.
- Når far skulle i bad = patos, minder, billeder, følelser.
- Budskab stemmer ikke overens med forventningen.

KILDER TIL RETORIK:

- Retorikkens historie (kilde: Den store danske "Retorik")
http://www.denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Litteratur/Stilistik,_retorik_og_metrik/retorik
- Retorikkens genrejsning (kilde: Den store danske "Retorik")
http://www.denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Litteratur/Stilistik,_retorik_og_metrik/retorik

REFLEKSION OG OPSAMLING

Ord er med til at skabe den verden, vi lever i. At vide noget om retorik gør det lettere at være kritisk over for det, vi hører og ser. Retorisk viden gør det muligt at se, om argumenter er holdbare eller ej.

- Hvordan kan vi blive ved med at være kritiske over for politiske argumenter?
- Hvad er politikernes største retoriske fejl?
- Hvad kan vi bruge viden om retorik til?

SESSION 3: "HAN SAGDE, AT JEG SKULLE GØRE DET"

INDHOLD

Alle kan være onde – eller kan de? Eleverne bliver præsenteret for forskellige psykologiske eksperimenter såsom Milgrim-eksperimentet eller *The Stanford Prison Experiment*. Derefter skal eleverne i mindre grupper diskutere, hvordan man kan bruge denne viden til at undgå, at fællesskabet følger en leder blindt. Hvordan beholder vi et deltagende og kritisk demokrati?

FORMÅL

Eleverne bliver opmærksomme på, hvordan flertal og autoriteter påvirker vores meninger, holdninger og adfærd.

BESKRIVELSE

Vi har før talt om, at magt kan korrumpere en person, hvis man sidder alene med magten, men kan demokrati sikre, at vi tager gode beslutninger? Vil et system, der sikrer, at flest mulige interesser varetages, også sikre et bæredygtigt og "godt" samfund?

Vi ser ofte eksempler på mennesker, der opfører sig dårligt, om det er alene eller i grupper. Er disse mennesker onde, eller kan gruppementalitet føre til banale ondskabsfulde handlinger? Ondskabens banalitet har filosofen Hannah Arendt beskæftiget sig med efter Anden Verdenskrig. Hun var fascineret af, hvordan en hel nation kunne have støttet nazismen. Arendt oplevede under Anden Verdenskrig, hvordan ondskaben drev hende og millioner af andre jøder rundt. Hun satte sig for at undersøge, hvordan ondskab opstår, og hvad det egentlig kan gøre ved mennesket. Hendes resultater, og hvad hun har opnået, er beskrevet i det følgende.

Hilter blev demokratisk valgt (godt nok med lidt manipulation af systemet), og derefter gjorde han sig selv til diktator. Han havde dog det tyske folks støtte bag sig – men hvordan kan dette lade sig gøre? Gør magt folk onde, og hvordan kan man undgå et ondt system?

"Ondskaben vil altid sejre, såfremt gode mennesker gør ingenting" (citat: Edmund Burke). Kan vi lære noget ud fra erfaringerne efter Hitler og adfærdsforskningen efter Anden Verdenskrig, der kan hjælpe os, når vi ser ondskab? Kan demokratiet sikre, at alle har mulighed for at sige deres mening, hvis de oplever uretfærdigheder?

Adolf Hitler er et eksempel på manifesteret ondskab samt et usundt politisk styre. Under Anden Verdenskrig dræbte han og de tyske tropper næsten seks millioner jøder. I dag er det næsten ikke til at forstå, hvordan det kunne finde sted. I det følgende afsnit fortælles der om Hitlers kamp mod magten.

ADFÆRDSPSYKOLOGI

Efter Anden Verdenskrig begyndte flere psykologer at undersøge menneskers adfærd. Hvad meget skal der til, før vi bryder vores egne grænser? Flere undersøgelser viser, at vi er tilbøjelige til at følge med flokken – det vil sige, at vi ikke stiller spørgsmål ved, hvad vi får at vide, men i stedet tilpasser os de roller, vi får. Dette problem har de også behandlet i flere eksperimenter, f.eks. i *The Stanford Prison Experiment*. Som én af vagterne siger, kan han ikke forstå, hvorfor der ikke var nogle af de "gode" vagter, der greb ind og stoppede ham, da han gik over gevind. Selvom de ikke selv deltog i de ydmygende og straffende gerninger, stoppede de det heller ikke.

IDÉ TIL OPGAVER:

Vis og diskutér et eller flere af de psykologiske eksperimenter, man lavede efter Anden Verdenskrig, for at undersøge, hvordan man kunne påvirke mennesker til at gøre onde ting:

- Milgrim-eksperimentet (ca. 10 min): <https://www.youtube.com/watch?v=W147ybOdgpE>
- The Stanford Prison Experiment (indeholder også referencer til Milgrim-eksperimentet) (ca. 30 min): https://www.youtube.com/watch?v=L_LKzEqIPto

KILDER

(til diskussion og viden om ondskab)

- Ondskabens banalitet (Kilde: "Er ondskab et grundvilkår for mennesket?")
<http://www.religion.dk/ondskab-tv%C3%A6rreligi%C3%B8st-set/er-ondskaben-et-grundvilk%C3%A5r-mennesket>
- Hvad er ondskab? (Kilde: "Fri os fra det onde" bragt i Politiken)
http://politiken.dk/kultur/boger/faglitteratur_boger/ECE94699/fri-os-fra-det-onde/
- Bertelsen, Preben (2003) "Ondskaben og Psykologien"
<http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/psyke/article/viewFile/8626/7199>
- Hitlers vej til magten (Kilde: Den store danske "Adolf Hitler")
http://www.denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Tyskland,_%C3%98strig,_Schweiz_og_Liechtenstein/Tyskland_1933_-_1949/Adolf_Hitler

REFLEKSION OG OPSAMLING:

Selvom vi sikrer os, at magten ikke får korrumpet en person, hvordan sikrer vi os så, at den ikke korrumpere os som flertal? Demokratiet er som sagt ikke fejlfrit, men dets styrke er, at det altid er i en dynamisk proces. I demokratiet vil der altid være en opposition, der bidrager til at udvide debatten, stille spørgsmål og være kritisk. Der skal være rum for kritik for at sikre os et godt og sundt demokrati.

- Hvordan sikrer vi det bedst mulige demokrati?
- Hvad kræver demokratiet af os?
- Hvornår skal vi blande os?
- Hvordan kan man sørge for, at vi stadig er kritiske over for vores roller, autoriteter og flertallets magt?

MODUL 2

SESSION 1: "SIG DET!"

INDHOLD

Lærerne viser eleverne maks. to udvalgte taler. Inden hver tale præsenterer læreren både kontekst og taleren. Efter talen indleder læreren en kort diskussion af virkemidler og effekt. Derefter skal eleverne deles ind i grupper af tre-fire personer. De skal trække en tilfældig tale, som de skal arbejde med resten af modulet. De skal diskutere denne og finde kerneessensen – hvad virker, og hvad gør ikke.

FORMÅL

Eleverne får en historisk forståelse for tidligere taler og får trænet deres viden om retorik fra tidligere sessioner. Eleverne bliver inspirerede til at skrive deres egne taler.

BESKRIVELSE

Vis maks. to udvalgte taler for eleverne. Vi foreslår:

- (I have a dream – Martin Luther King, ca. 18 min. https://www.youtube.com/watch?v=fIshI_qxxew).
- (Victory Speech – Barak Obama, ca. 26 min. <https://www.youtube.com/watch?v=CnvUUauFJ98>).
- (Helle Thornings nytårstale 2014, ca. 16 min. <https://www.youtube.com/watch?v=llsGp05FqTg>).
- (Helle Thornings valgtale 2015, ca. 16 min. <https://www.youtube.com/watch?v=U3hmVDPUNKs>).
- (Adolf Hitler, ca. 7 min. <https://www.youtube.com/watch?v=5z8bSZSHb88>).
- (Georg Bush after 9/11, ca. 4,5 min. <https://www.youtube.com/watch?v=YMiqEUBux3o>).

Efter at have behandlet talerne i plenum skal eleverne nu finde sammen i grupper (tre-fire personer). Underviseren bestemmer, hvordan inddelingen i grupper skal foregå. Eleverne bliver præsenteret for talerne i "Taler der forandrede verden" og skal herefter "trække" en tilfældig tale. De skal læse talen og sammen finde ud af, hvad der er kerneessensen. De skal bruge deres viden om retoriske virkemidler til at analysere talen og finde frem til den centrale pointe samt de essentielle argumenter. Hvad virker, og hvad virker ikke? Hvilke retoriske virkemidler er blevet brugt for at forstærke budskaberne?

REFLEKSION OG OPSAMLING

- Hvad skal der til, for at taleren gør indtryk på tilhørerne?
- Hvordan forstærker man sit budskab?
- Hvad virker? Hvad virker ikke?

SESSION 2: "ORDET ER DIT!"

INDHOLD

Eleverne skal selv skrive en tale om Hjørring inspireret af den tale, de har analyseret og arbejdet med i det sidste modul. Derefter bliver de introduceret for reglerne for poetry slam. De må dog gerne vælge at formidle budskabet/talen på en anden måde. Det er op til eleverne selv at bestemme, hvordan de vil formidle deres tale.

FORMÅL

Eleverne skal lære selv at formidle et budskab. De bruger deres viden fra tidligere sessioner samt erfaringer fra andre taler fra sidste session til selv at skabe en tekst.

BESKRIVELSE

Ud fra deres tale fra den tidligere time skal eleverne skrive en ny tale om noget i Hjørring. Det behøver ikke være en traditionel tale, og de må selv om, hvordan de vælger at udtrykke sig. Det kan være en tale, digt, rap, sang, musik, poetry slam eller andet.

REGLER I POETRY SLAM

(Kilde: <https://poetryslamdanmark.wordpress.com/regler-i-poetry-slam/>)

- 1) Man skal selv have skrevet sin tekst eller have ejerskab over sit værk, men det er tilladt at citere og referere i begrænset omfang. Man må optræde med poesi og prosa og alt muligt andet, og man må tale, råbe, synge, rappe, improvisere, danse, stå med ryggen til eller noget helt andet.
- 2) Man må ikke bruge rekvisitter, instrumenter eller udklædning.
- 3) Man har maksimalt 3 minutter og 10 sekunder til rådighed, og tiden begynder, idet man kommunikerer med publikum, hvad enten det sker verbalt eller non-verbalt.

REFLEKSION OG OPSAMLING

- Hvorfor har de valgt at tale om netop det emne, de har valgt?
- Hvorfor har de valgt den formidlingsstil, som de har?

SESSION 3: "SPEAK UP!"

INDHOLD

I dette modul skal eleverne bruge, hvad de har lært, og lave en video, hvor de udtrykker sig. De skal formidle noget om demokrati med Hjørring i fokus, men hvordan de vælger at udtrykke sig, er op til dem. Resultatet lægges op i appen. OBS! Oplys eleverne om, at talerne kan blive brugt i eksterne sammenhæng af Hjørring Bibliotekerne. Hvis eleverne ikke vil filmes, må de deltage i opgaven bag kameraet.

FORMÅL

De studerende bliver mere opmærksomme på, hvordan de kan udtrykke sig og blive en del af nærdemokratiet.

BESKRIVELSE:

De får en kort introduktion til opgaven: Det er op til dem selv, hvordan de vælger at udtrykke sig, men de skal have tænkt over fysiske, retoriske og kunstneriske virkemidler m.fl. Da tiden er begrænset, skal forventningen til elevernes videoer også nedjusteres og være realistiske. Målet er at lave en video på under 5 minutter (optimalt 3 minutter), hvor deres budskab går klart igennem. Eleverne skal filme, redigere og udgive deres video i dette modul. Filmen skal lægges op på demokrati-appen, inden opgaven godkendes. Eleverne kan enten filme direkte i appen (så kan de dog ikke redigere), eller de kan filme opgaven på deres telefon, redigere den på deres telefon og uploade filmen fra kamerabiblioteket.

REFLEKSION OG OPSAMLING

Få eleverne til at tænke over valg af emne, virkemidler og "storytelling" i videoen.

MODUL 3

”ORDETS MAGT!”

INDHOLD:

Eleverne bliver inviteret ind i bibliotekets lokaler til en kulmination af demokratiforløbet. Her vil de deltage i workshops afholdt af henholdsvis komikeren Christian Bols, rapperen Klaskefar, poetry slammeren Dennis Buchleitner, Ungeforum samt en lokalpolitiker. Eleverne deltager i alle workshops på skift. Efter workshopperne får eleverne en sandwich. I baggrunden afspilles de videoer, eleverne har lavet om demokrati. Så begynder festaftenen. Christian Bols er konferencier og vil underholde i løbet af aftenen med standup. Derudover vil han stå for to impro-teater-sessioner med udvalgte elever fra workshopperne. I mellem indslagene vil Dennis og Klaskefar optræde. Alle indslag vil omhandle demokrati, nærdemokrati, ord og medborgerskab.

Aftenen afsluttes med en brandtale fra Ungeforum om, hvorfor man som ung skal involvere sig, og hvordan man kan gøre det i Hjørring.

FORMÅL:

Vi vil gerne give eleverne et anderledes syn på demokrati, retorik og medborgerskab. Ved at vise flere aspekter og former for formidling og nærdemokrati håber vi på at opmuntre eleverne til selv at deltage. Vi forsøger at danne bro og gøre demokratiet mere håndgribeligt og tilnærmeligt.

PROGRAM

- Workshop: Christian – kropssprog/impro
- Workshop: Dennis – ord og formidling
- Workshop: Klaskefar – om rap
- Workshop: Ungeforum – politik for og imod.
- **Ordets magt – show og performance**